

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Шаран В.Л.

17 вересня 2019р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Галузь знань: **22 Охорона здоров'я**

Спеціальність: **227 Фізична терапія, ерготерапія**

Освітня програма: **Фізична терапія, ерготерапія**

Статус дисципліни **вибіркова**

Навчально-науковий інститут фізичної культури і здоров'я

Кафедра здоров'я людини та фізичної реабілітації

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Кредити і ЄКТС	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	IV	VII	120/4	48	24	–	24	–	72	–	+	–
Денна*	II	III	120/4	48	24	–	24	–	72	–	+	–
Заочна*	II	III	120/4	12	6	–	6	–	108	–	+	–

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки бакалаврів (*120 кредитів, 240 кредитів ЄКТС).

Розробники:

[Signature]

Закаляк Н.Р., доцент, к.мед.наук.,

Кузан М.М., викладач

Погоджено керівником групи забезпечення спеціальності

[Signature] Флюнт І.С., доктор мед. наук, професор

Схвалено на засіданні кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації

Протокол № 8 від 25.06. 20 19 р.

Завідувач кафедри *[Signature]* Флюнт І.С.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради навчально-наукового інституту фізичної культури і здоров'я

Протокол № 6 від 27.06. 20 19 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № 7 від 14.09. 20 19 р.

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основою навчальної дисципліни «Технічні засоби у фізичній реабілітації» є правила та методики підбору технічних засобів реабілітації особам з різними вадами та захворюваннями та навичками правильного користування цими засобами. Тому метою навчальної дисципліни є набуття студентами теоретичних знань та практичних навичок для підбору технічних засобів реабілітації особам з різними вадами та захворюваннями та навичками правильного користування цими засобами.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В освітній програмі навчальна дисципліна «Технічні засоби у фізичній реабілітації» є загальною дисципліною програми підготовки бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії і належить до вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки. Вивчення дисципліни базується на знаннях, отриманих студентами під час вивчення таких навчальних дисциплін як «Анатомія людини», «Біохімія», «Вступ у фізичну реабілітацію», «Загальна гігієна», «Кінезіологія», «Загальна теорія здоров'я». Навчальна дисципліна вивчається паралельно з курсами «Масаж реабілітаційний», «Основи діагностичних досліджень у фізичній терапії», «Фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи», «Фізична реабілітація при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- особливості використання технічних засобів у фізичній реабілітації;
- різновиди та призначення технічних засобів;
- покази та протипокази до застосування технічних засобів;
- особливості використання технічних засобів із лікувальною чи профілактичною метою;
- характеристику окремих засобів, які використовуються для відновлення функцій при ураженні нервової системи та опорно-рухового апарату.

вміти:

- вміти формулювати проблему яка розглядається;
- вміти визначити мету і завдання дослідження;
- вміти відбирати попередні знання які необхідні для планування і виконання спостережень та інтерпретації його результатів.
- підбирати для пацієнта той чи інший допоміжний засіб, враховуючи особливості захворювання;
- оперувати принципами роботи новою сучасною апаратурою.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

A (90 – 100) – оцінка «відмінно» – «5» (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; здатний дотримуватись етичних та юридичних

норм, які стосуються галузей охорони здоров'я, фізичної культури, освіти та соціального захисту; здатний навчатися, здійснювати особистий професійний розвиток та впроваджувати знання у практичну діяльність; здатний пояснити потребу у заходах фізичної терапії й ерготерапії, принципах їх використання і зв'язок з охороною здоров'я; уміє аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції; здатний пояснити пацієнтові патологічні процеси, які піддаються корекції фізіотерапевтичними та ерготерапевтичними втручаннями; здатний збирати анамнез, виконувати реабілітаційне обстеження, тестування, огляд та документувати їх результати; здатний розуміти та пояснювати медичні, педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії та ерготерапії; здатний забезпечувати відповідність реабілітаційних заходів функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта; уміє допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та формулювати цілі, пояснювати програму фізичної реабілітації; здатний проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами та документувати отримані результати; здатний формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, ефективно її реалізовувати; уміти навчити пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці ускладнень, захворювань, травм та неповносправності, здоровому способу життя; вміти прогнозувати, планувати, встановлювати та коректувати цілі, реалізовувати індивідуальну програму фізичної реабілітації відповідно до наявних ресурсів і оточення; демонструє уміння здійснювати заходи фізичної реабілітації для корекції порушень структури/функцій організму, ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень участі в заняттєвій діяльності (активності); уміє безпечно та ефективно використовувати пристрої, прилади та обладнання для проведення реабілітаційних заходів; пристрої та обладнання для контролю основних життєвих показників пацієнта; технічні допоміжні засоби пересування та самообслуговування; демонструє уміння проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп; виконав усі види навчальної роботи.

В (82 – 89) – оцінка «добре» – «4» (*вище середнього рівня з кількома помилками*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах проте допускає незначні неточності в їх інтерпретації; здатний дотримуватись етичних та юридичних норм, які стосуються галузей охорони здоров'я, фізичної культури, освіти та соціального захисту; здатний навчатися, здійснювати особистий професійний розвиток та впроваджувати знання у практичну діяльність; здатний пояснити потребу у заходах фізичної терапії й ерготерапії, принципах їх використання і зв'язок з охороною здоров'я; уміє аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції; здатний пояснити пацієнтові патологічні процеси, які піддаються корекції фізіотерапевтичними та ерготерапевтичними втручаннями; здатний збирати анамнез, виконувати реабілітаційне обстеження, тестування, огляд та документувати їх результати; здатний розуміти та пояснювати медичні, педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії та ерготерапії; здатний забезпечувати відповідність реабілітаційних заходів функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта; уміє допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та формулювати цілі, пояснювати програму фізичної реабілітації; здатний проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта

відповідними засобами й методами та документувати отримані результати; здатний формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, ефективно її реалізовувати; уміти навчити пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці ускладнень, захворювань, травм та неповносправності, здоровому способу життя; вміти прогнозувати, планувати, встановлювати та коректувати цілі, реалізовувати індивідуальну програму фізичної реабілітації відповідно до наявних ресурсів і оточення; демонструє уміння здійснювати заходи фізичної реабілітації для корекції порушень структури/функцій організму, ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень участі в заняттєвій діяльності (активності); уміє безпечно та ефективно використовувати пристрої, прилади та обладнання для проведення реабілітаційних заходів; пристрої та обладнання для контролю основних життєвих показників пацієнта; технічні допоміжні засоби пересування та самообслуговування; демонструє уміння проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп; виконав усі види навчальної роботи.

С (75 – 81) – оцінка «добре» – «4» (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах проте допускає незначні неточності в їх інтерпретації; здатний дотримуватись етичних та юридичних норм, які стосуються галузей охорони здоров'я, фізичної культури, освіти та соціального захисту; здатний навчатися, здійснювати особистий професійний розвиток та впроваджувати знання у практичну діяльність; здатний пояснити потребу у заходах фізичної терапії й ерготерапії, принципах їх використання і зв'язок з охороною здоров'я; уміє аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції; здатний пояснити пацієнтові патологічні процеси, які піддаються корекції фізіотерапевтичними та ерготерапевтичними втручаннями; здатний збирати анамнез, виконувати реабілітаційне обстеження, тестування, огляд та документувати їх результати; здатний розуміти та пояснювати медичні, педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії та ерготерапії; здатний забезпечувати відповідність реабілітаційних заходів функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта; уміє допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та формулювати цілі, пояснювати програму фізичної реабілітації; здатний проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами та документувати отримані результати; здатний формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, ефективно її реалізовувати; уміти навчити пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці ускладнень, захворювань, травм та неповносправності, здоровому способу життя; вміти прогнозувати, планувати, встановлювати та коректувати цілі, реалізовувати індивідуальну програму фізичної реабілітації відповідно до наявних ресурсів і оточення; демонструє уміння здійснювати заходи фізичної реабілітації для корекції порушень структури/функцій організму, ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень участі в заняттєвій діяльності (активності); уміє безпечно та ефективно використовувати пристрої, прилади та обладнання для проведення реабілітаційних заходів; пристрої та обладнання для контролю основних життєвих показників пацієнта; технічні допоміжні засоби пересування та самообслуговування проте допускає певні (неістотні) неточності під час їх

застосування; демонструє уміння проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп; виконав усі види навчальної роботи.

D (67 – 74) – оцінка «задовільно» – «3» (*непогано, але зі значною кількістю недоліків*): отримує здобувач, який виявив недостатньо міцні знання навчального матеріалу; з певними труднощами відтворює програмний матеріал; рідко звертається до матеріалів, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; здатний дотримуватись етичних та юридичних норм, які стосуються галузей охорони здоров'я, фізичної культури, освіти та соціального захисту; здатний навчатися, здійснювати особистий професійний розвиток та впроваджувати знання у практичну діяльність; здатний пояснити потребу у заходах фізичної терапії й ерготерапії, принципах їх використання і зв'язок з охороною здоров'я; уміє аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції проте постійно потребує підтримки для впевненості у власній відповіді; не здатний пояснити пацієнтові патологічні процеси, які піддаються корекції фізіотерапевтичними та ерготерапевтичними втручаннями; нездатний збирати анамнез, виконувати реабілітаційне обстеження, тестування, огляд та документувати їх результати; здатний розуміти та пояснювати медичні, педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії та ерготерапії; здатний забезпечувати відповідність реабілітаційних заходів функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта; уміє допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та формулювати цілі, пояснювати програму фізичної реабілітації; не достатньо уміє проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами та документувати отримані результати; не здатний повно формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, ефективно її реалізовувати; уміти навчити пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці ускладнень, захворювань, травм та неповносправності, здоровому способу життя; не уміє безпечно та ефективно використовувати пристрої, прилади та обладнання для проведення реабілітаційних заходів; виконав усі види навчальної роботи.

E (60 – 66) – оцінка «задовільно» – «3» (*виконання задовольняє мінімальним критеріям*): отримує здобувач, який виявив слабкі знання навчального матеріалу, важко відтворює програмний матеріал, зовсім не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; він з труднощами уміє аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції, постійно потребує підтримки для впевненості у власній відповіді; не здатний пояснити пацієнтові патологічні процеси, які піддаються корекції фізіотерапевтичними та ерготерапевтичними втручаннями; відчуває труднощі у здатності збирати анамнез, виконувати реабілітаційне обстеження, тестування, огляд та документувати їх результати; не уміє допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та формулювати цілі, пояснювати програму фізичної реабілітації; не достатньо уміє проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами та документувати отримані результати; не здатний повно формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, ефективно її реалізовувати; не уміє безпечно та ефективно використовувати пристрої, прилади та обладнання для проведення реабілітаційних заходів; виконав більшість із запропонованих видів навчальної роботи.

FX (35 – 59) – оцінка «незадовільно» – «2» (з можливістю повторного складання): виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив незнання значної частини навчального матеріалу, допускає істотні помилки у відповідях на запитання, не вміє застосувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач, не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; не вміє допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорити та формулювати цілі, пояснити програму фізичної реабілітації; не вміє застосовувати заходи, щодо сприяння і зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини й освітньої діяльності серед пацієнтів / клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади; не володіє методиками навчання пацієнта/опікунів самообслуговуванню / догляду, профілактиці ускладнень, захворювань, травм та неповносправності, здоровому способу життя; не виконав усіх видів навчальної роботи.

F (1 – 34) – оцінка «незадовільно» – «2» (з обов'язковим повторним курсом): виставляється здобувачеві, який зовсім не володіє програмним матеріалом, що ускладнює орієнтацію в теоретико-методологічних засадах допомоги пацієнту/клієнту щодо сприяння і зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини й освітньої членів їх родин, а також профілактики ускладнень, захворювань, травм та неповносправності та ведення здоровому способу життя; не виконав усіх видів навчальної роботи.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у формі:

- контролю засвоєння теоретичних знань;
- самостійні роботи;
- індивідуальне завдання;
- співбесіда з лектором;
- залік;

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Технічні засоби для переміщення. Основні категорії технічних засобів реабілітації. Огляд нормативних документів із забезпечення осіб з інвалідністю технічними засобами реабілітації в Україні.

Тема 2. Допоміжні засоби пересування. Класифікація засобів пересування. Характеристика допоміжних засобів пересування. Призначення технічних засобів пересування. Підбір інвалідного візка.

Тема 3. Моделі пересування та засоби підстраховування. Моделі пересування при застосуванні милиць, палиць, ходунків. Позиції страхування при ходьбі рівною поверхнею. Піднімання і спускання з бордюру та позиції страхування при цьому. Позиції страхування при підніманні та спусканні зі сходів. Пересування у візку.

Тема 4. Профілактика виникнення вторинних ускладнень в осіб з тяжкими руховими порушеннями. Базові принципи позиціонування людей з важкими руховими порушеннями.

Тема 5. Технічна адаптація середовища. Огляд нормативних документів з технічної адаптації середовища до потреб осіб з інвалідністю.

Тема 6. Підходи до вирішення проблем адаптації. Принципові підходи до вирішення проблем адаптації середовища проживання з урахуванням потреб осіб з інвалідністю та інших осіб з обмеженнями життєдіяльності.

Тема 7. Технічні вимоги до параметрів зон і просторів для осіб з інвалідністю: габарити крісла-коляски, зони для розміщення крісла-коляски. Габарити проходів і коридорів при русі крісла-коляски. Розміри зони розвороту, площадок перед входом в приміщення і входних тамбурів. Вимоги до входів у будинки і приміщення, вимоги до дверей і напрямку їх відкривання, поручні, сходи, пандуси, кнопка виклику, ліфти і підйомники. Вимоги до санітарно-гігієнічних приміщень. Благоустрій прилеглої території і пішохідні шляхи, рекомендації до проектування житлових будинків.

Тема 8. Конструювання доступних допоміжних засобів. Основні вимоги і правила конструювання доступних допоміжних засобів. Практичне виконання конструювання доступних допоміжних засобів.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Критерії технічних засобів реабілітації.
2. Нормативно-правова база забезпечення осіб з інвалідністю технічними засобами реабілітації в Україні.
3. Особливості підбору інвалідного візка.
4. Моделі пересування при застосуванні милиць, палиць, ходунків.
5. Позиції страхування при підніманні та спусканні зі сходів.
6. Профілактика виникнення вторинних ускладнень в осіб з тяжкими руховими порушеннями.
7. Технічна адаптація середовища.
8. Підходи до вирішення проблем адаптації.
9. Технічні вимоги до параметрів зон і просторів для осіб з інвалідністю: габарити крісла-коляски, зони для розміщення крісла-коляски.
10. Благоустрій прилеглої території і пішохідні шляхи; рекомендації до проектування житлових будинків.
11. Основні вимоги і правила конструювання доступних допоміжних засобів.
12. Практичне виконання конструювання доступних допоміжних засобів.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента з дисципліни містить: опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань згідно з переліком компетенцій, що формуються у межах кожної теми навчальної програми; підготовку до самостійної роботи, підготовку до семестрового заліку.

- Вивчити основні нормативні документи забезпечення осіб з інвалідністю технічними засобами реабілітації в Україні.
- Охарактеризуйте допоміжні засоби пересування.
- Визначити позиції страхування при ходьбі рівною поверхнею.
- Визначити піднімання і спускання з бордюру та позиції страхування при цьому.
- Проаналізувати нормативні документи з технічної адаптації середовища до потреб осіб з інвалідністю.

- Обґрунтуйте мінімальні розміри зони розвороту, площадок перед входом в приміщення і вхідних тамбурів.
- Опишіть основні вимоги до входів у будинки і приміщення, вимоги до дверей і напрямку їх відкривання, поручні, сходи, пандуси, кнопка виклику, ліфти і підйомники.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Перевірка знань студентів з навчальної дисципліни проводиться на основі результатів поточного і семестрового контролю.

Поточний контроль здійснюється в продовж семестру з метою оцінювання рівня засвоєння студентами навчального матеріалу під час усіх видів навчальних занять. Контроль проводиться під час практичних занять, на яких перевіряється засвоєння студентами матеріалу з дисципліни у формі усного опитування тематичного лекційного матеріалу та навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом; виступів студентів при обговоренні теоретичних питань; перевірки засвоєння практичних навичок; письмового тестування та співбесіди з лектором наприкінці семестру. Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Розподіл 100 балів між видами робіт:

Відповіді на практичних заняттях	Самостійна письмова робота	Співбесіда з лектором	Сума балів
60	30 (2*15)	10	100

Усні відповіді на практичних заняттях і тестові завдання оцінюються в традиційних оцінках «5», «4», «3», «2», які конвертуються в бали за формулою:

$$X = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}, \text{ де}$$

K –максимальна кількість балів, які студент може отримати на практичних заняттях у семестрі,

A– сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою при вивченні дисципліни у семестрі, включаючи оцінки «2»,

n– кількість цих оцінок (не менше трьох оцінок за семестр),

$$\frac{A}{n} \text{ – середня оцінка за відповіді.}$$

Кількість балів **X** заокруглюють до цілих. Якщо середня оцінка поточного контролю менша за 2.5, то **X** = 0.

Залік наприкінці семестру отримують студенти, що виконали всі види робіт, які були передбачені робочою програмою, та набрали кількість балів, не меншу за 60. Залік не передбачає обов'язкову присутність студента. Залік за талоном №2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за 100-бальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для вивчення даної дисципліни додаткового обладнання та інструментів не передбачено.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Вихляєв Ю. М. Реабілітаційні технології і технічні засоби для відновлення людей з обмеженими фізичними можливостями (на прикладі сліпих) : навчальний посібник / Ю.М. Вихляєв; Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут". – Вінниця : Рогальська І. О., 2012. – 143 с.
2. Вовканич А.С. Вступ до фізичної реабілітації: навч.посібник / А.С. Вовканич. – Львів: ЛДУФК, 2013. – 184 с.
3. Медицинская реабилитация в терапии: руководство для студентов и врачей / Под ред. В.Н. Сокрута, В.Н. Казакова – Д.: ОАО УкрНТЭК, 2001. – 1076 с.
4. Мухін В.М. Фізична реабілітація. / К.: Олімпійська література, – 2015. – 471 с.
5. Попадюха Ю. А. Технічні засоби для відновлення рухових функцій верхніх кінцівок людини / Ю. А. Попадюха, Н. І. Пеценко // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Сер. 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 14. – 2009. – С. 165–168
6. Технічні засоби в фізичній реабілітації:Опорний навчально-методичний інтерактивний комплекс / За заг.ред. Т. В. Кухтик. - Краматорськ: ДІТМ МНТУ ім. Ю.Бугая,2010. – 106 с.

Допоміжна

1. Использование тренажеров в оздоровительных целях / А. А. Шелюженко, С.А. Душанин, Е.А. Нирогова, Л.Я. Ивашенко. К.: Здоров'я, 1984. – 135 с.
2. Лікувальна фізкультура в санаторно-курортних закладах / За ред. Л.І. Фісенко – К.: Купріянова, – 2005. – 400с.
3. Материально-техническое обеспечение адаптивной физической культуры: Учеб.пособие / Под.ред. проф. С.П. Евсеева. – М.: Советский спорт, 2000. – 152 с.
4. Современные методы механотерапии в медицинской реабилитации : науч.-метод. пособие / под ред. И. З. Самосюка. – Киев : Науч.свит, 2009. – 184 с.